

Türkmenistanyň Adalat ministrliği
tarapyndan 2012-nji ýylyň 7-nji
sentýabrynda 665 san bilen bellige
alyndy

Türkmenistanyň Maliýe ministriniň
2012-nji ýylyň 10-njy awgustyndaky
№ 93-Ö buýrugy bilen tassyklandy

**Döwlet býujet edaralary üçin
maliýe hasabatlylygynyň milli standarty 11**

**„PUL DÄL SERIŞDELERI EMELE GETIRÝÄN AKTIWLERIŇ
GYMMATYNYŇ GAÇMAGY“**

Mazmuny	Bölämleriň №
Umumy düzgünler.....	1-4
Kesgitlemeler.....	5
Gymmaty gaçyp biljek aktiwi tapawutlandyrmak.....	6-11
Öwezi dolunýan gymmata baha bermek.....	12-25
Gymmaty gaçmaktan çekilen ýitgini ykrar etmek we oňa baha bermek.....	26-30
Gymmaty gaçmaktan çekilen ýitgini rewersirmek.....	31-37
Aktiwleri geçirmek.....	38
Maglumaty açmak.....	39-41
Güýje girýän senesi.....	42

UMUMY DÜZGÜNLER

1. Şu standartyň maksady edaranyň pul däl serişdeleri emele getirýän aktiwleriň gymmatynyň gaçandygyny kesgitlemek üçin ulanylmaly düzgünlerini görkezmekden we gymmatyň gaçmagyndan çekilen ýitgileriň ykrar edilmegini üpjün etmekden ybaratdyr. Şeýle hem standart edaranyň gymmaty gaçmaktan çekilen ýitgileri haçan rewersilemelidigini görkezýär we açmagyň tertibini berýär.

2. Buhgalterçilik hasaba alnyşynyň hasaplap ýazmak usulynyň esasynda maliýe hasabatlylygyny düzýän we berýän edara şu standarty pul däl serişdeleri emele getirýän aktiwleriň gymmatynyň gaçandygyny hasaba almak babatynda ulanýar, şular muňa girmeyär:

a) ätiýaçlyklar (ser. "Ätiýaçlyklar" DBEMHMS-y);

b) gurluşyk üçin şertnamalardan gelip çykýan aktiwler (ser. "Gurluşyk üçin şertnamalar" DBEMHMS-y);

ç) adalatly gymmaty boýunça hasaba alyş modeliniň esasynda baha berilýän maýa goýum emlägi (ser. "Maýa goýum emlägi" DBEMHMS-y);

d) gaýtadan baha berlen gymmatyň esasynda baha berilýän, pul serişdelerini emele getirmeyän esasy serişdeler (ser. "Esasy serişdeler" DBEMHMS-y); we

e) olar babatynda gymmatyň gaçmagyny hasaba almaga bildirilýän talaplar döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň beýleki milli standartyna goşulan beýleki aktiwler.

3. Pul serişdelerini emele getirýän aktiwleri bolan edaralar aktiwlere degişlilikde täjirçilik kärhanalary üçin maliýe hasabatlylygynyň "Aktiwleriň gymmatynyň gaçmagy" milli standartyny ulanýarlar.

4. Edaralar şu standartyň talaplaryny gymmatyň gaçmagyndan çekilen ýitgileri ykrar etmek we olara baha bermek hem-de pul däl serişdeleri emele getirýän maddy däl aktiwlere degişli, gymmaty gaçmakdan çekilen ýitgileri dikeltmek üçin ulanýarlar.

KESGITLEMELER

5. Şu standartda aşakdaky adalgalar ulanylýar:

Işjeň bazar – aşakda sanalyp geçilýän ähli şertleriň ýerine ýetirilýän bazary:

a) şu bazarda dolanyşykda bolýan harytlaryň birmeňzeş bolmagy;

b) geleşigi amala aşyrmak isleýän satyn alyjylaryň hem-de satyjylaryň islendik wagtda tapylmagy;

ç) baha baradaky maglumatlaryň hemmeler üçin elýeterli bolmagy.

Balans gymmaty – bu toplanan ulanyş tutumy we gymmaty gaçmakdan toplanan ýitgiler aýrylandan soň aktiwiniň hasabatda ykrar edilýän gymmatydyr.

Emele getiriji birlik – beýleki aktiwlerden ýa-da aktiwleriň toparlaryndan gelyän pul serişdeleriniň akymalaryna degerli derejede bagly bolmadyk pul serişdeleriniň gelmegini üpjün edýän aktiwleriň tapawutlandyrylýan iň kiçi toparydyr.

Çykyp gitme üçin harajatlar – bu aktiwiniň ýa-da emele getiriji birligiň çykyp gitmegi bilen göni bagly bolan goşmaça harajatlardyr, maliýe harajatlary we peýdadan alynýan salgyt boýunça çykdaýylar muňa girmeýär.

Ulanýş tutumy hasaplanylýan ululyk – aktiwiniň hakyky gymmaty ýa-da onuň galyndy gymmatyny aýyrmak bilen hakyky gymmatyny çalyşýan başga bir pul möçberi.

Ulanýş tutumy – bu aktiwiniň ulanyş tutumy hasaplanylýan ululygynyň onuň peýdaly ulanylýan möhletine yzygiderli paýlamak.

Ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen adalatly gymmaty – bu, aktiwiniň çykyp gitmegi üçin harajatlary aýyrmak bilen, onuň gowy habarly, şu amaly geçirmäge islegi bolan garaşsyz taraplaryň arasynda geleşikler geçirilende aktivi ýa-da emele getiriji birligi ýerlemek ýoly bilen alnyp bilinjek pul möçberidir.

Peýdaly ulanylýan möhleti - bu:

a) kärhananyň aktivi peýdaly ulanmagy göz önünde tutýan wagt aralygydyr; ýa-da

b) kärhananyň aktivi peýdalanmakdan almaga garaşýan önümleriň birliginiň ýa-da şoňa meňzeş birlikleriň mukdarydyr.

Peýdalanma gymmaty – bu aktiwden ýa-da emele getiriji birlikden alynmagyna garaşylýan, pul serişdeleriniň geljekki akymalarynyň diskontirlenen gymmatydyr.

Pul serişdelerini emele getirýän aktiwler – täjirçilik peýdasyny getirýän aktiwler.

Gymmatyň gaçmagy – gymmatyň gaçmagynyň netijesinde aktiwiniň geljekki ykdysady peýdasyndaky ýa-da peýdaly mümkinçiligindäki ýitgileriň yzygiderli ykrar edilýän möçberinden ýokary gelýän, geljekki ykdysady peýdadaky ýa-da aktiwiniň peýdaly mümkinçiligindäki ýitgilerdir.

Pul däl serişdeleri emele getirýän aktiwleriň gymmatynyň gaçmagyndan çekilen ýitgi – bu aktiwiniň balans möçberiniň onuň öwezi dolunýan hyzmat ediş gymmatyndan ýokary bolan pul möçberidir.

Pul däl serişdelerini emele getirýän aktiwler – pul serişdelerini emele getirýän aktiwlere degişli bolmadyk aktiwler.

Öwezi dolunýan gymmat - şu iki ululygyň, ýagny, ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen adalatly gymmatynyň ýa-da peýdalanma gymmatynyň ýokary möçberi bolup durýar.

GYMMATY GAÇYP BILJEK AKTIWI TAPAWUTLANDYRMAK

6. Edara her bir hasabat senesindäki ýagdaýa görä aktiwiniň gymmatynyň gaçmagynyň mümkindigini görkezýän alamatlary ýüze çykarmalydyr. Şunuň ýaly islendik alamat ýüze çykarylan mahalynda edara aktiwiniň öwezi dolunýan gymmatyna baha bermegi geçirýär.

7. Aktiwiniň gymmatynyň gaçmagynyň mümkindigini görkezýän haýsydyr bir alamat ýüze çykarylarda edara, in bolmanda şu alamatlary nazara almalydyr:

Daşarky maglumat çeşmeleri

a) aktiw tarapyndan edilýän hyzmat bolan islegiň ýa-da zerurlygyň kesilmegi ýa-da doly diýen ýaly kesilmegi;

b) döwrüň dowamynda edaranyň işleýän tehnologik, kanunçylyk ýa-da syýasy gurşawynda edara ýaramaz täsir edýän düýpli uzak möhletli üýtgetmeler bolup geçipdir ýa-da ýakyn geljekde bolup geçmegine garaşylýar;

ç) aktiwe fiziki zeper ýetendigine subutnamalaryň bolmagy;

d) döwrüň dowamynda aktiwiniň peýdalanyş derejesinde ýa-da usulynda edara ýaramaz täsir edýän düýpli uzak möhletli üýtgetmeler bolup geçipdir ýa-da ýakyn geljekde bolup geçmegine garaşylýar. Bu üýtgetmeler aktiwleriň boş durmagyny, aktiwiniň gatnaşmagyndaky işi bes etmek ýa-da gurluş taýdan üýtgedip guramak baradaky meýilnamalary ýa-da aktiwiniň garaşylan senesinden ir çykyp gitmegi boýunça meýilnamalary öz içine alýar;

e) aktiw tamamlanýança ýa-da ol peýdalanmak üçin ýaramly ýagdaýa getirilýänçä aktiwi döretmegi duruzmak barada çözügüt kabul edilmegi;

ä) içerki hasabatlylykda aktiwiniň hyzmat edişiniň garaşylan ýagdaýyndan ýaramazlaşandygyny ýa-da ep-esli ýaramazlaşjakdygyny görkezýän maglumatlaryň bolmagy.

8. Aktiwiniň gymmatynyň gaçyp biljekdiginiň beýleki alamatlary hem bolup biler. Beýleki alamatlaryň bolmagy edaranyň öwezi dolunýan gymmata baha

bermegine getirip biler. Mysal üçin, aşakdakylaryň islendigi gymmatyň gaçmagynyň alamaty bolup biler:

a) döwrüň dowamynda aktiwiniň bazar gymmaty geçen döwrüň ýa-da adaty peýdalanmagyň netijesinde garaşyp boljak derejededen ep-esli peselipdir; ýa-da

b) aktiw tarapyndan edilýän hyzmatlara bolan islegiň we zerurlygyň uzak möhletliň dowamynda ep-esli peselmegi (ýöne hökmany suratda bes edilmegi ýa-da doly diýen ýaly ýitip gitmegi däl).

9. Hyzmata bolan isleg we zerurlyk wagtyň geçmegi bilen üýtgäp biler, bu bolsa şu hyzmatlary etmek üçin pul däl serişdeleri emele getirýän aktiwleriň peýdalanýşynyň işjeňligine täsir eder. Eger hyzmata bolan isleg kesilen ýa-da kesildi diýen ýaly bolsa, şu hyzmaty etmek üçin peýdalanylýan aktiwleriň gymmaty gaçyp biler. Islegiň derejesi edaranyň bu islege seslenmäge-de synanyşmaýan ýa-da gymmatyň gaçmagyny barlamak üçin seredilýän aktiw satyn almak bilen jogap bermezlik ýaly pes bolan derejesinde isleg "kesildi diýen ýaly" diýip hasap edip bolar.

10. Gurluşygyň saklanylmagynyň gymmatyň gaçmagyny barlamaga getirip biljekdigine baha berlende edara gurluşygyň saklanylmagynyň işleri has soňraky döwre ýöne geçirmek bolup durýandygyny, ýakyn geljekde gurluşygy täzeden başlamak maksadynyň bardygyny ýa-da gurluşyk işleriniň ýakyn geljekde tamamlanmajakdygyny hasaba almalydyr. Eger iş geljekki anyk bir möhlete geçirilen bolsa, onda döredilýän obýekt tamamlanmadyk önüm hökmünde görkezip bilner we saklanylan hasap ediler.

11. Aktiwiniň gymmatynyň gaçyp biljek alamaty bar bolsa, aktiw babatynda gymmatyň gaçmagyndan hiç hili ýitginiň ykrar edilmeyän ýagdaýynda hem, bu peýdaly ulanylmaly möhletiniň galan bölegine, DBEMHMS-yna laýyklykda ulanyş tutumyny almagyň usulyna ýa-da aktiwiniň ýatyryş gymmatyna gaýtadan baha bermegiň zerurdygyny görkezýär.

ÖWEZI DOLUNÝAN GYMMATA BAHÄ BERMEK

12. Şu standart hyzmatyň öwezi dolunýan gymmatyny, ýerlemek üçin harajatlary we peýdalanma gymmatyny aýyrmak bilen, aktiwiniň adalatly gymmatynyň has ýokary ululygy hökmünde kesgitleýär.

13. Aktiw ýerlemek üçin harajatlary we onuň peýdalanma gymmatyny aýyrmak bilen, aktiwiniň adalatly gymmatyny kesgitlemek ähli ýagdaýlarda zerur bolup durmaýar. Eger bu pul möçberleriniň islendigi aktiwiniň balans gymmatyndan ýokary bolsa, onda bu ýagdaý aktiwiniň gymmatynyň gaçmandygyny we beýleki pul möçberine baha bermegiň zerurdygynyň ýokdugyny aňladýar.

14. Eger ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen adalatly gymmaty gowy habarly, şunuň ýaly amallary geçirmegi isleýän garaşsyz taraplaryň arasyndaky täjirçilik geleşiklerinde aktiw ýerlemekden alnyp bilinjek pul möçberine ygtybarly baha bermek üçin esaslaryň ýokdugy sebäpli kesgitlemegiň mümkin bolmadyk ýagdaýynda aktiwiniň peýdalanma gymmatyny onuň öwezi dolunýan gymmaty hökmünde kabul edip bolar.

15. Eger aktiwiň peýdalanma gymmaty ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen onuň adalatly gymmatyndan düýpli ýokary gelýär diýip hasap etmäge esas ýok bolsa, onda bu soňky ululyk onuň öwezi dolunýan gymmaty hökmünde peýdalanylýp bilner.

16. Käbir ýagdaýlarda hasaplamalar, ortaça ähmiýetler we gysgaldylan hasaplap çykarmalar şu standartda ýerlemek üçin harajatlary we peýdalanma gymmatyny aýyrmak bilen, adalatly gymmaty kesgitlemek üçin görkezilen jikme-jik hasaplamalaryň netijelerine esasly takmynan düşüňjani berip bilerler.

Ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen adalatly gymmat

17. Şu aktiwiň çykyp gitmegine göni degişli bolan goşmaça harajatlary hasaba almak bilen düzediş girizilen, gowy habarly, şunuň ýaly amallary geçirmegi isleýän, garaşsyz taraplaryň arasynda amallar geçirilende satmak hakynda hökmany güýji bolan ylalaşykda baha ýerlemek üçin harajatlaryň aýrylan adalatly gymmatynyň iň gowy subutnamasy bolup durýar.

18. Eger-de satmak hakynda hökmany güýji bar bolan şertnama ýok bolsa, ýöne aktiv işjeň bazarda satylýan bolsa, onda çykyp gitmegi üçin harajatlary aýyrmak bilen, onuň bazar bahasy aktiwiň ýerlemek üçin harajatlar aýrylan adalatly gymmaty bolup durýar. Adatça islegiň gündelik bahasy degişli bazar bahasy bolup durýar. Islegiň gündelik bahalary ýok wagtynda, şu amalyň geçirilen senesi bilen hasaplaşyklaryň senesiniň arasyndaky döwürde ykdysady şertlerde düýpli üýtgemeler bolup geçmedik bolsa, iň soňky amalyň bahasy ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen, adalatly gymmaty hasaplamak üçin esas hökmünde peýdalanylýp bilner.

19. Satmak hakynda hökmany güýji bar bolan şertnama ýa-da aktiv üçin işjeň bazar ýok bolsa, ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen adalatly gymmaty, gowy habarly, şunuň ýaly amallary geçirmegi isleýän biri-birinden garaşsyz taraplaryň arasynda amallar geçirilende edaranyň hasabat senesindäki ýagdaýa görä, çykyp gitmegi üçin harajatlary aýyrmak bilen, aktiwiň çykyp gitmeginden alyp biljek pul möçberini has dogry görkezýän maglumata esaslanýar. Bu pul möçberi kesgitlenende edara şol pudagyň çäklerinde meňzeş aktiwler bilen geçirilen soňky amallaryň netijelerini hasaba alýar. Ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen adalatly gymmat, eger edaranyň ýolbaşçylary ýerlemegi haýal etmän amala aşyrmaga mejbur bolmasa, mejburi ýerlemegi görkezmeýär.

Borçnamalar hökmünde ykrar edilýänlerden başga, çykyp gitmek üçin harajatlar ýerlemek üçin harajatlaryň aýrylan adalatly gymmaty kesgitlenende aýrylýar. Hukuk hyzmatyny etmek üçin harajatlar, aktivi söküp aýyrmak üçin harajatlar we aktivi gaýtadan satmaga taýýarlamak üçin göni goşmaça harajatlar şunuň ýaly harajatlara mysal bolup durýar.

Peýdalanma gymmaty

20. Şu standart pul däl serişdeleri emele getirýän aktiwiň peýdalanma gymmatyny aktiwden peýdalanmak mümkinçiliginiň galan böleginiň diskontirlenen

gymmaty hökmünde kesgitleýär. Aktiwden peýdalanmak mümkinçiliginiň galan böleginiň diskontirlenen gymmaty degişli çemeleşmeleriň islendigini peýdalanmak bilen kesgitlenýär.

Çalyşmagyň ulanyş tutumy alynýan gymmaty çemeleşmesi

21. Şu çemeleşmä laýyklykda, aktiwden peýdalanmak mümkinçiliginiň galan böleginiň diskontirlenen gymmaty ony çalyşmagyň ulanyş tutumy alnan gymmaty hökmünde kesgitlenýär. Aktiwi çalyşmagyň gymmaty – bu aktiwiň jemi peýdaly mümkinçiligini çalyşmak üçin zerur bolan gymmatdyr. Aktiwi peýdalanylýan ýagdaýynda görkezmek üçin bu gymmatdan ulanyş tutumy alynýar. Aktiw ýa-habar bolan aktiwi üznüksiz öndürmek (replikasiýa), ýa-da onuň jemi peýdaly mümkinçiligini çalyşmak ýoly bilen çalşylyp bilner. Aktiwiň eýýäm sarp edilen ýa-da gutaran jemi peýdaly mümkinçiligini görkezmek üçin, çalyşmagyň ulanyş tutumy alynýan gymmatyna, olaryň haýsy biriniň azdygyna baglylykda, üznüksiz önümçiligiň gymmaty ýa-da aktiwi çalyşmagyň gymmaty bilen şunuň ýaly gymmatyň esasynda hasaplanan toplanýan ulanyş tutumynyň arasyndaky tapawut hökmünde baha berilýär.

22. Çalyşmagyň gymmaty we aktiwi üznüksiz öndürmegiň gymmaty "amatly" esasynda kesgitlenýär. Munuň sebäbi edaranyň, eger çalyşmak ýa-da üznüksiz öndürmek üçin aktiw mäkämlik derejesi ýokary bolýan ýa-da öndürilijiligi ýokary bolan aktiw bolup durýan bolsa, edaranyň aktiwi oňa meňzeş aktiw bilen çalyşmajakdygyndan ybaratdyr. Mäkämlik derejesi ýokary bolan aktiwlerde aktiwiň öndürýän harytlary ýa-da hyzmatlary üçin hökmany bolup durmaýan taraplary bolýar. Öndürilijilik derejesi ýokary bolan aktiwler - bu aktiw tarapyndan öndürilýän harytlara we hyzmatlara bolan islegleri kanagatlandyrmak üçin zerur bolan kuwwatlykdan ýokary kuwwatlylygy bolan aktiwlerdir. Şeýlelikde, amatly esasynda çalyşmagyň gymmatyny ýa-da aktiwiň üznüksiz öndürilmeginiň gymmatyny kesgitlemek aktiwden talap edilýän peýdaly mümkinçiligi görkezýär.

Dikeldiş gymmaty çemeleşmesi

23. Dikeldiş gymmaty – munuň özi aktiwiň peýdaly mümkinçiligini onuň gymmatynyň gaçan derejesine çenli dikeltmegiň gymmatydyr. Bu çemeleşmä laýyklykda, aktiwiň peýdaly mümkinçiliginiň galan böleginiň diskontirlenen gymmaty aktiwiň gymmaty gaçmazlygyndan öňki peýdaly mümkinçiliginiň galan bölegini çalyşmagyň gündelik gymmatyndan aktiwiň baha berilýän dikeldiş gymmatyny aýyrmak ýoly bilen kesgitlenýär. Olaryň soňkusy adaty, olaryň haýsy biriniň azdygyna baglylykda, üznüksiz önümçiligiň ulanyş tutumy alnan gymmaty ýa-da aktiwi çalyşmagyň ulanyş tutumy alnan gymmaty hökmünde kesgitlenýär.

Gulluk ediş birlikleri çemeleşmesi

24. Bu çemeleşmä laýyklykda, aktiwiň peýdaly mümkinçiliginiň galan böleginiň diskontirlenen gymmaty, aktiwiň gymmatynyň gaçan ýagdaýynda ondan

garaşylýan gulluk ediş birlikleriniň azalan sany bilen laýyk getirmek üçin, aktiwiň peýdaly mümkinçiliginiň galan böleginiň gymmatyny gymmatyň gaçan derejesine azaltmak ýoly bilen kesgitlenýär. Çalyşmagyň gymmaty çemeleşmesinde bolşy ýaly, aktiwiň gymmaty gaçmazýandan öňki peýdaly mümkinçiliginiň galan bölegini çalyşmagyň gündelik gymmaty, olaryň haýsy biriniň azdygyna baglylykda, üznüksiz önümçiligiň ulanyş tutumy alnan gymmaty ýa-da gymmaty gaçmazýandan öň aktiwi çalyşmagyň ulanyş tutumy alnan gymmaty hökmünde kesgitlenýär.

Çemeleşmeleri ulanmak

25. Peýdalanma gymmatyna baha bermek üçin has laýyk gelýän çemeleşmäni saýlap almak maglumatlaryň bardygyna we gymmatyň gaçmagynyň häsiýetine baglydyr:

a) tehnologik, kanunçylyk ýa-da syýasy gurşawda düýpli uzak möhletli üýtgemeleriň netijesi hökmünde kesgitlenen gymmatyň gaçmagyna, adaty, çalyşmagyň ulanyş tutumy alynýan gymmaty çemeleşmesini ýa-da zerur bolan halatynda, gulluk ediş birlikleri çemeleşmesini ulanmak bilen baha berilýär;

b) peýdalanmagyň derejesinde ýa-da usulynda düýpli uzak möhletli üýtgemeleriň netijesi hökmünde kesgitlenen, şol sanda islegiň bes edilmeginiň ýa-da doly diýen ýaly bes edilmeginiň netijesinde kesgitlenen gymmatynyň gaçmagyna, adaty, çalyşmagyň ulanyş tutumy alynýan gymmaty çemeleşmesini ýa-da zerur bolan halatynda, gulluk ediş birlikleri çemeleşmesini ulanmak bilen baha berilýär; we

ç) fiziki zeper ýetmegiň netijesi hökmünde kesgitlenen gymmaty gaçma, adaty, üznüksiz önümçiligiň gymmaty çemeleşmesini ýa-da zerur bolan halatynda, çalyşmagyň ulanyş tutumy alynýan gymmaty çemeleşmesini ulanmak bilen baha berilýär.

GYMMATY GAÇMAKDAN ÇEKILEN ÝITGINI YKRAR ETMEK WE OŇA BAH BERMEK

26. Aktiwiň öwezi dolunýan gymmatynyň onuň balans gymmatyndan pes bolan mahalynda bu aktiwiň balans gymmaty onuň öwezi dolunýan gulluk ediş gymmatyna çenli azaldylýar. Bu azaldylma hem gymmaty gaçmakdan çekilen ýitgi bolup durýar.

27. Gymmaty gaçmakdan çekilen ýitgi haýal etmän peýdada/ýitgide ykrar edilýär.

28. Eger gymmatyň gaçmagyndan çekilen ýitginiň hasaplama möçberi onuň degişli bolan aktiwiniň balans gymmatyndan köp bolsa, onda edara borçnamany diňe döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň beýleki milli standartynda talap edilen ýagdaýynda ykrar edýär.

29. Eger gymmatyň gaçmagyndan çekilen ýitginiň hasaplama möçberi aktiwiň balans gymmatyndan köp bolsa, onda bu aktiwiň balans gymmaty, degişli pul möçberini peýdada/ýitgide ykrar etmek bilen, nola çenli azaldylýar.

30. Gymmatyň gaçmagyndan çekilen ýitgi ykrar edilenden soň, aktiw boýunça ulanyş tutumlaryna aktiwiň galyndy gymmatyny aýyrmak bilen (eger bar bolsa), onuň gaýtadan seredilen balans gymmatyny onuň peýdaly ulanmagyň galan möhletiniň dowamynda ulgamlayyn esasyda paýlamak üçin geljek döwürlerde düzediş girizilýär.

GYMMATY GAÇMAKDAN ÇEKILEN ÝITGINI REWERSIRLEMEK

31. Edara her bir hasabat döwründäki ýagdaýa görä, geçen döwürlerde ykrar edilen gymmaty gaçmakdan çekilen ýitginiň häzir hem bardygyny ýa-da azalandygyny görkezýän haýsydyr bir alamatlaryny kesgitleýär. Şunuň ýaly islendik alamat ýüze çykarylanda kärhana bu aktiwiň öwezi dolunýan gymmatyna baha bermäge borçlydyr.

32. Geçen döwürlerde ykrar edilen gymmaty gaçmakdan çekilen ýitginiň häzir hem bardygyny ýa-da azalandygyny görkezýän haýsydyr bir alamatlar kesgitlenende edara, iň bolmanda şu alamatlary göz önünde tutmalydyr:

Daşarky maglumat çeşmeleri

a) aktiw tarapyndan üpjün edilýän hyzmata islegiň ýa-da zerurlygyň täzeden peýda bolmagy;

b) döwrüň dowamynda edaranyň işleýän tehnologik, kanunçylyk ýa-da syýasy gurşawynda edara amatly täsir edýän düýpli uzak möhletli üýtgetmeler bolup geçendigi ýa-da ýakyn geljekde bolup geçmegine garaşylýandygy;

Içerki maglumat çeşmeleri

ç) döwrüň dowamynda aktiwiň häzirki ýa-da göz önünde tutulýan ulanyş derejesinde ýa-da usulynda edara amatly täsir edýän düýpli uzak möhletli üýtgetmeler bolup geçipdir ýa-da ýakyn geljekde bolup geçmegine garaşylýar. Bu üýtgetmeler döwrüň dowamynda aktiwiň işini gowulandyrmak ýa-da güýçlendirmek, ýa aktiw bilen baglanyşykly amaly gurluş taýdan üýtgedip guramak üçin çekilen harajatlary öz içine alýar;

d) aktiwiň ozal durzulan gurluşygyny täzeden başlamak we ony tamamlamak ýa-da peýdalanmak üçin ýaramly ýagdaýa getirmek baradaky çözügi;

e) içerki hasabatlylykda aktiwiň hyzmatynyň garaşylýan derejeden gowudygyny ýa-da has gowy boljakdygyny görkezýän maglumatlaryň bar bolmagy.

33. Eger geçen döwürlerde ykrar edilen gymmaty gaçmakdan çekilen ýitginiň mundan beýläk ýokdugyny ýa-da onuň azalandygyny görkezýän haýsydyr bir alamat bar bolsa, bu ýagdaý, aktiw boýunça gymmatyň gaçmagyndan hiç hili ýitgi gaýtarylmadyk hem bolsa, şu aktiwe degişli ulanyş bolýan DBEMHMS-na laýyklykda, galan peýdaly ulanylýan möhletine, ulanyş tutumyny almagyň usulyna ýa-da ýatyryş gymmatyna gaýtadan seretmegiň we düzediş girizmegiň gerek bolmagynyň mümkindigini görkezip biler.

34. Geçen döwürlerde ykrar edilen, aktiwini gymmatynyň gaçmagyndan çekilen ýitgi, diňe gymmaty gaçmakdan soňky gezek çekilen ýitginiň ykrar edilen pursatyndan hyzmatyň öwezi dolunýan gymmaty kesgitlenende peýdalanylýan hasaplamalarda üýtgeşme bolup geçen bolsa, gaýtarylmaga degişlidir.

35. Aktiwini gymmatynyň gaçmagyndan çekilen ýitgini gaýtarmagyň hasabyna artan balans gymmaty geçen ýyllarda aktiw üçin gymmaty gaçmakdan çekilen ýitgi ykrar edilmedik ýagdaýynda kesgitlenip bilinjek (ulanyş tutumyny aýyrmak bilen) balans gymmatyndan ýokary bolmaly däldir.

36. Aktiwini gymmatynyň gaçmagyndan çekilen ýitginiň gaýtarylmagy haýal etmän peýdada/ýitgide ykrar edilýär.

37. Gymmaty gaçmakdan çekilen ýitgi ykrar edilenden soň aktiw boýunça ulanyş tutumlaryna, onuň ýatyryş gymmatyny aýyrmak bilen (eger bu bar bolsa), aktiwini gaýtadan seredilen balans gymmatyny onuň peýdaly hyzmat edýän möhletiniň galan böleginiň dowamynda yzygiderli esasyda paýlamak üçin, geljekki döwürlerde düzediş girizilýär.

AKTIWLERI GEÇIRMEK

38. Aktiwleri pul serişdelerini emele getirýän aktiwler toparyndan pul däl serişdeleri emele getirýän aktiwler toparyna geçirmek we onuň tersine geçirmek diňe geçirmegiň barabarlygyna anyk subutnamalaryň bolan ýagdaýynda bolup geçýär. Geçirme hökmany suratda gymmatyň gaçmagy babatynda barlagyň geçirilmegine ýa-da gymmatyň gaçmagyndan çekilen ýitgileriň gaýtarylmagyna getirmeýär.

MAGLUMATY AÇMAK

39. Aktiwleriň her bir topary boýunça edara şu maglumatlary açmaga borçlydyr:

a) döwrüň dowamynda peýdada/ýitgide ykrar edilen, gymmaty gaçmakdan çekilen ýitgileriň pul möçberini hem-de girdejiler we çykdaýylar barada hasabatda gymmatyň gaçmagyndan çekilen bu ýitgileri görkezýän maddany (maddalary);

b) döwrüň dowamynda peýdada/ýitgide ykrar edilen, gymmaty gaçmakdan çekilen ýitgileriň gaýtarylan pul möçberini we gymmatyň gaçmagyndan çekilen ýitgileriň şu gaýtarylan möçberi görkezilýän maddany (maddalary).

40. Maglumatlar aktiwleriň şu derejesi üçin açylýan beýleki maglumatlar bilen bilelikde berlip bilner. Mysal üçin, bu maglumatlar "Esasy serişdeler" DBEMHMS-yna laýyklykda, esasy serişdeleriň ýylyň başyndaky ýa-da ahýryndaky balans gymmatynyň deňşdirmesine goşulyp bilner.

41. Edara tarapyndan döwrüň dowamynda aktiwleriň öwezi dolunýan gymmatyny kesgitlemek üçin peýdalanylýan ýol berlen çaklamalaryň açylmagy makullanylýar.

GÜÝJE GIRÝÄN SENESI

42. Maliýe hasabatlylygynyň şu standarty 2013-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan güýje girýär.

Goşundy

Şu standart jemgyýetçilik bölegi üçin maliýe hasabatlylygynyň halkara standarty 21 "Pul däl aktiwleri emele getirýän aktiwleriň gymmatynyň gaçmagy" (IPSAS 2007) laýyklykda işlenip taýýarlandy, şular muňa girmeyär:

käbir bölümlere olaryň has-da düşnükli bolmagy üçin düzediş girizildi;
segmentler boýunça görkezilýän maglumatlary açmaga bildirilýän käbir talaplar aýryldy.